

Z odborné literatury

Janků K et al. Kardiovaskulární choroby v těhotenství. Brno: Masarykova univerzita 2005. 319 stran. ISBN 80-210-3683-4.

Když jsem obdržel k recenzi tuto publikaci, nejprve jsem v ní krátce zalistoval a poté jsem se pustil do pročítání jednotlivých kapitol. Přiznám se, že jsem byl překvapen množstvím nových poznatků a uvědomil jsem si, že přes svoji mnohaletou praxi mám v této úzké kardiologické specializaci ještě značné rezervy. Hlavním autorem a editorem knihy je vynikající internista Karel Janků, jehož spolupráce s kardiovaskulární chirurgií se datuje od roku 1964, kdy byl spolupracovníkem prof. Navrátila a jeho předních kardiologů. V roce 1983 vydal první monografii s touto tematikou a po 22 letech knihu zcela přepracoval a doplnil o nejnovější poznatky na základě svých zkušeností a literárních údajů. Spoluautoři, kteří se na monografii podílejí, jsou předními odborníky, kteří význam-

ným způsobem přispěli ke kvalitě knihy.

Obsah publikace je vysoce aktuální, neboť stále narůstá počet žen s vrozenou i získanou srdeční vadou, které otěhotní a plod donosí. Kardiochirurgie dnes již natolik pokročila, že je možné úspěšně operovat i těhotné ženy v mimotělním krevním oběhu bez ohrožení plodu. Základní podmínkou úspěchu je však úzká spolupráce kardiochirurgů s porodníky a kardiology.

Tato kniha zaplňuje mezeru v současných kardiologických publikacích a je proto nesmírně cenná. Proto ji doporučím k prostudování všem našim kardiologům, kardiochirurgům a anesteziologům. Tuto knihu si jistě se zájmem přečtou i neonatologové, porodníci, praktičtí lékaři, a další specialisté, kteří se podílejí na léčbě

srdečních chorob a jejich komplikací v těhotenství. Doporučím výboru naší odborné společnosti, aby tuto knihu zařadil do seznamu literatury k přípravě před kardiochirurgickou specializací.

Monografie má 319 stran textu, je doplněna četnými schématy a obrázky, a je velmi dobře napsána. Pro úplnou dokonalost bych doporučil pevnou vazbu a více barevných fotografií z operačního pole, ale toho se jistě dočkáme při dalším vydání, které na sebe jistě nenechá dlouho čekat.

*prof. MUDr. Jan Černý, CSc.
Centrum kardiovaskulární
a transplantační chirurgie
www.cktcz.cz
e-mail: jan.cerny@cktcz.cz*

Doručeno do redakce: 19. 7. 2006

Rybka J et al. Diabetologie pro sestry. Praha: Grada Publishing 2006. 283 stran. ISBN 80-247-1612-7.

Nová publikace našeho špičkového odborníka v diabetologii je určena sestrám. Právě tím je publikace velmi významná, neboť potřeba vzdělávat sestry v tomto oboru je velmi vysoká. V diabetologii pracují sestry samostatně a velmi významně se podílejí na edukaci pacientů. Kniha je členěna do 50 kapitol, na několika z nich spolupracovali přizvaní autoři. Přehledně a zcela vyčerpávajícím způsobem podává přehled o současné diabetologii.

Moderní pohled na diabetologii jako komplexní problematiku v tomto

rozsahu u nás v odborné literatuře dosud výrazně chyběl. Monografie je cenná zejména v tom, že zkušený odborník vychází nejen z vynikajících teoretických znalostí, ale z textu vyzařuje rovněž bohatá osobní klinická praxe autora, která umožnila syntetizovat i příspěvky jeho spolupracovníků do ucelené knihy.

Rozčlenění knihy umožňuje rychlou orientaci a současně praktickou aplikaci poznatků ve všech oblastech tak rozsáhlého oboru, jakým diabetologie je. Rozsah předávaných znalostí je volen moudře tak, aby se pod-

statné informace neztrácelý v detailech. Publikace je využitelná nejen v diabetologických ambulancích, ale rovněž pro sestry všeobecné, ať už pracující u lůžka nemocného nebo v ambulantní praxi, například u praktických lékařů.

Už v úvodu zaujme čtenáře zajímavý historický přehled, který plynule přechází v epidemiologickou stat a základní etiopatogenetické informace, diagnostiku a klasifikaci diabetu. Velký prostor je věnován léčbě obou základních typů diabetu. Velmi správně je kladen důraz na zna-

losti dietologické, se zřetelem k praktickým potřebám sestry v denním styku s nemocným. Cenný je i v dalších kapitolách připojený seznam konkrétních rad, které by sestra měla v praxi ve styku s diabetikem dobře ovládat. Přehledně je zpracována stať o nutraceuticích, umělých sladidlech, alkoholu. Není opomenut význam označování energetického obsahu v potravinách ani výživa diabetiků – seniorů, kteří dnes tvoří značnou část běžné diabetologické klientely.

Pečlivě je zpracována kapitola o léčbě diabetu 1. typu. Zvláště cenná jsou konkrétní schémata, která nejen že pomohou čtenáři pochopit princip úpravy dávkování inzulínu, ale současně mohou být použita i pro konkrétní instruktáž pacienta. Volba správné terapie u diabetu 2. typu je v určitém ohledu obtížnější než u diabetu 1. typu. Čtenář je srozumitelně a současně na vysoké odborné úrovni seznámen s moderním pojetím léčby diabetika 2. typu, včetně přehledu současných perorálních antidiabetik.

V kapitole o selfmonitoringu jsou kromě rutinně používaných metod popsány i nejnovější systémy, včetně kontinuálních senzorů pro měření glykemie.

Sestra musí řešit řadu situací samostatně, ještě před konzultací lékaře. S ohledem na tuto skutečnost jsou zpracovány také další problémy (postup při tzv. sick days, fyzická aktivi-

ta, edukace diabetika). Tradičně kvalitně jsou zpracovány i emergentní stavy (hypoglykemie, hyperglykemie) a situace u operovaného diabetika, což jsou oblasti, kterými se profesor Rybka dlouhodobě zabýval i výzkumně. Nechybí ani přehledné zpracování problematiky specifických komplikací diabetu, značný prostor je věnován metabolickému syndromu, jeho složkám a aterosklerotickým komplikacím u diabetiků.

Ke konkrétnímu tématu jsou také vždy připojeny i závazné návody řešení situace, vycházející kromě zahraničních pramenů i z českých doporučení příslušných odborných společností.

Velmi dobře je zpracována i problematika těhotenství u diabetiček, těhotenského diabetu, dětského diabetu. Zvláštní kapitola je věnována diabetu ve stáří. Zpracování kapitoly umožňuje velmi dobře pochopit odlišnosti diabetu v tomto životním období a opět je připojen seznam konkrétních rad pro život diabetika ve stáří. Nejsou opomenuty ani další komplikace, spojené s diabetem (pohybové ústrojí, kožní komplikace, infekce, stomatologická péče). Skvěle jsou zpracovány i jinde často opomíjená témata (psychologie, sexuální problémy diabetiků a řešení nestandardních situací, například při cestování).

Profesor Rybka jako zakladatel moderní diabetologie u nás a tvůrce Diabetologického národního programu v České republice připojuje v závěreč-

né části i popis organizace péče o diabetiky, zásady Saintvincentské deklarace a zdůrazňuje zrovnoprávnění diabetika s ostatní zdravou populací, současně s aspekty aptibility, řízení motorových vozidel a lázeňské péče. Zamýšlí se i nad směřováním moderní diabetologie do budoucna.

Poutavost a srozumitelnost knihy zvyšuje i grafické zpracování s barevnými obrázky, grafy i mnoha kvalitními tabulkami, včetně dopisu vděčné malé pacientky F.G. Bantingovi z roku 1922.

Knihy Diabetologie pro sestry je moderní, čtivá publikace, která je velice přínosná nejen formou zpracování. Je cenná zejména v tom, že fundovaný teoretický základ je sklouben s vlastními vědeckými výsledky i bohatými praktickými klinickými zkušenostmi autora. Přestože je určena primárně sestrám, je kniha hodnotným přínosem i při vzdělávání všech lékařů, kteří se zabývají diabetologií.

Knihy profesora Rybky a jeho spolupracovníků nepochybně významně přispěje ke zvýšení úrovně vzdělání všech zdravotníků, kteří mají ve své péči diabetiky.

*doc. MUDr. Alena Šmahelová, Ph.D.
Klinika gerontologická a metabolická
LF UK a FN Hradec Králové
www.fnbk.cz
e-mail: smahelova@fnbk.cuni.cz*

Doručeno do redakce: 29. 7. 2006

Růžičková E. Glaukom. Praha: Maxdorf 2006. 95 stran. ISBN80-7345-083-6.

Glaukom (zelený zákal) je onemocnění spojené s vysokým nitroočním tlakem a je jednou z nejčastějších příčin slepoty ve světovém měřítku. Jeho nejčastější forma, primární glaukom otevřeného úhlu je onemocnění, které dlouho probíhá bez jakýchkoliv příznaků a pokud není

léčeno, vede k nevratnému poškození zrakového nervu a ztrátě zrakových funkcí. Proto je nutné cíleně vyhledávat pacienty s tímto onemocněním, jen včasná diagnóza a včasná zahájení léčby glaukomového onemocnění totiž může zachovat zrakové funkce nemocných neporušené.

V posledním desetiletí přibyla řada nových preparátů pro léčbu glaukomu, které umožňují oftalmologům účinně léčit různé typy glaukomů. Čím širší terapeutické spektrum mají oftalmologové k dispozici, tím hlubší znalosti preparátů a jejich účinků by měli mít.

Autorka této publikace patří k uznávaným odborníkům v oblasti glaukomu a předkládá odborné veřejnosti zasvěceného průvodce moderní farmakoterapií glaukomu.

Publikace je přehledně rozdělena do 5 kapitol, ve kterých jsou podrobně pojednávána jednotlivá témata.

V úvodní kapitole nazvané Repetitorium se autorka věnuje definici a terminologii glaukomu, popisuje jeho klasifikaci, epidemiologii, patogenezi. Zabývá se také otázkou dědičnosti glaukomu a rizikovými faktory, podává přehled klinického obrazu glaukomu, diagnostických postupů, komplikací a prognózy tohoto onemocnění.

Největší prostor je věnován farmakoterapii glaukomu, v jejímž úvodu

autorka uvádí 3 hlavní cíle dlouhodobé a v podstatě doživotní léčby glaukomu: zabránit progresi glaukomu a ztrátě zrakových funkcí, dosáhnout léčbou „cílového nitroočního tlaku“ a minimalizovat vedlejší účinky a komplikace léčby.

Autorka podává přehled jednotlivých skupin antiglaukomatik, jejich účinků na nitrooční tlak, preparátů dostupných na českém trhu, jejich dávkování a vedlejších účinků. Důležitá je i část věnovaná strategii konzervativní léčby jednotlivých typů glaukomu. Zmiňuje se i o léčbě laserové a chirurgické, které mají svůj význam v případě selhávání konzervativní terapie glaukomu.

Zajímavá je i poslední kapitola věnovaná omylům a chybám při stanovení diagnózy a chybám v léčebných postupech a cílech.

Kapesní formát této publikace ji předurčuje k tomu, aby se stala součástí příruční knihovny ambulantních oftalmologů a v řadě případů i praktických lékařů, kteří se s pacienty léčenými pro glaukom setkávají ve svých ordinacích.

MUDr. Šárka Skorkovská, CSc.
Klinika nemocí očních a optometrie
LF MU a FN u sv. Anny, Brno
www.fnusa.cz
e-mail: sarka.skorkovska@fnusa.cz

Doručeno do redakce: 27. 7. 2006

Prymula R, Šplího M. SARS – Syndrom akutního respiračního selhání. Praha: Grada Publishing 2006. 144 stran. ISBN 80-247-1550-3.

SARS (syndrom akutního respiračního selhání) představuje první případ pandemie nové, dosud nepoznané infekce 21. století. Jedná se o nemoc s vysokou morbiditou i mortalitou. V prvních měsících roku 2003 se onemocnění rozšířilo z jihovýchodní Asie, Číny a Hongkongu do dalších zemí světa. Onemocnělo více než 8 000 osob a 812 zemřelo. Ve 2. polovině roku 2003 se díky mimořádnému úsilí WHO, CDC (Centers for Disease Control and Prevention) a národních zdravotnických managementů dostalo onemocnění pod kontrolu. Celá řada otázek však po proběhlé pandemii zůstává nezodpovězena. Průběh pandemie totiž ukázal, že dosud neexistuje efektivní léčba SARS. Dále se neví, jak významnou roli jako přirozený rezervoár hrají jednotlivé zvířecí druhy. Zatím platí, že u každého případu plicního postižení, které imponuje jako pneumonie, která byla vyvolána atypickým agens, nebo výskyt febrilního stavu s těžkým po-

stížením respiračního systému, musíme v rámci diferenciální diagnostiky zvažovat i SARS.

Vzhledem k výše uvedenému je knížka, která problematiku SARS podrobně rozebírá, velmi cenná. Autoři čtenáře podrobně seznamují s původcem nemoci, s definicí případu SARS, popisují průběh pandemie v roce 2003, zabývají se epidemiologií nemoci, protiepidemickými opatřeními, klinickým obrazem onemocnění, laboratorní diagnostikou, léčbou, seznamují s celosvětovou surveillance SARS a v závěrečné kapitole shrnují dosavadní poznatky o tomto novém infekčním onemocnění.

V kapitole *Úvod* poskytují autoři čtenáři základní údaje o SARS. Jedná se převážně již o výše uvedené informace.

Následuje kapitola *Původce*. V této kapitole je velmi podrobně popsán původce onemocnění, koronavirus, který je řazen do čeledi Coronaviridae, rod Coronavirus. Je detailně ro-

zebrána jeho charakteristika, primární průkaz, sekvenční analýza genomu nového koronaviru, morfologie a organizace genomu. Dále se autoři v této kapitole věnují stabilitě a rezistenci tohoto viru a průkazu viru. Již 3. den od objevení příznaků byla virová DNA prokázána ve sputu u 32 % nemocných.

Kapitola *Definice případu SARS* ukazuje, jak obtížné je v počátku případ definovat. Proto také vymezila WHO pojmy „podezřelý případ SARS“ a „pravděpodobný případ SARS“. Autoři nás seznamují s definicemi obou z nich. Součástí této kapitoly jsou i klinická kritéria nemoci, dále epidemiologická, laboratorní, ale i vylučující kritéria SARS. Na závěr kapitoly je čtenář seznámen s klasifikací SARS.

Ve čtvrté kapitole *Průběh pandemie – management WHO a CDC* nás autoři podrobně seznamují s průběhem pandemie od 16. listopadu 2002, kdy

se vyskytly první případy SARS v jižní Číně až po září roku 2003, kdy byl nahlášen případ náhodné kontaminace virem SARS u výzkumného pracovníka v diagnostické laboratoři v Singapuru.

V kapitole *Epidemiologie SARS* je čtenář seznámen se zdrojem a rezervoárem SARS. Autoři popisují situaci, která je nutná pro vznik lokální pandemie SARS. Koronavirus totiž není běžně přenášen z člověka na člověka. Je popsána vnímavost vepřů a kuřat k SARS koronaroviru, je popsán nový kmen koronaroviru, jehož zdrojem je nemocný člověk, jsou popsány podmínky manifestace SARS, cesty přenosu nákazy, inkubační doba, období nakažlivosti, je definována vysoká nakažlivost („superspreading“), je popsán průběh pandemie v jednotlivých zemích, což je doplněno názornými mapkami.

V další kapitole *Protiepidemická opatření* autoři popisují mezinárodní management protiepidemických opatření, provádění protiepidemických opatření, management podezřelých a pravděpodobných případů, kontaktů, jsou popsány vysoce rizikové aktivity a detailně je popsán management třídění podezřelých z onemocnění.

Kapitola *Klinický obraz SARS* nejprve popisuje klinický průběh onemocnění, následuje seznámení s virovou náloží a imunopatologickým postižením, klinickou a diferenciální

diagnostikou SARS, je popsán i symptomatický průběh onemocnění, hematologické a laboratorní změny v průběhu nemoci, podrobně je popsána radiodiagnostika i vývoj rentgenového obrazu v průběhu onemocnění. V této kapitole autoři popisují i atypický průběh SARS, průběh rekonvalescence, histopatologické nálezy zemřelých osob a možnosti specifické profylaxe SARS.

V osmé kapitole *Laboratorní a diagnostické testy* autoři podávají vyčerpávající přehled o laboratorních možnostech průkazu onemocnění SARS koronarovirem a formou tabulky podávají přehled o metodách průkazu viru, nejvhodnějších vzorcích pro průkaz určitou metodu a seznamují nás s diagnostickým významem nálezu v určitém vzorku určitou metodou.

Kapitola *Léčba onemocnění SARS* popisuje postavení antibiotické léčby, význam antivirové léčby, imunoimodulační léčby, včetně kortikoidů, seznamuje nás s postavením neinvazivní ventilační podpory a invazivní ventilace u SARS, je uveden standardní protokol léčby SARS dospělých osob, terapeutické schéma léčby SARS v Číně, je zmíněn pokus ovlivnit onemocnění léčbou interferonem alfa, lidským imunoglobulinem a závěrem je zmíněna cesta výzkumu nového terapeutického přístupu k onemocnění.

V desáté kapitole *Celosvětová surveillance SARS* nás autoři seznamují s předpokládaným vývojem a surveil-

lance SARS, s epidemiologickou surveillance, verifikací a zdravotnickým managementem SARS v postepidemickém období, se surveillance SARS v Evropě i České republice, rozebírájí otázku, zda je možná eliminace a eradikace SARS.

Kapitola *Závěr* shrnuje výstižně nejpodstatnější informace o původu, symptomech, diagnostice, léčbě a smrtelnosti SARS. Dále shrnuje, jaká poučení z této pandemie plynou pro surveillance infekčních nemocí na světové úrovni.

Vzhledem k tomu, že SARS nebyl eradikován a zůstává potenciální hrozbou a pravděpodobnost nového vzplanutí SARS je dle expertů velká, je kniha, která přehledným, podrobným a čtivým způsobem seznamuje se všemi aspekty tohoto onemocnění velmi užitečná pro celou řadu odborností – internisty, infekcionisty, pneumology, praktické lékaře, radiodiagnostiky, odborníky anestezie, resuscitace a intenzivní medicíny a všechny další lékaře i nelékaře, kteří chtějí získat studiem jedné knihy aktuální znalosti o tomto závažném onemocnění.

doc. MUDr. Jana Skříčková, CSc.

Klinika plicních nemocí a tuberkulózy
LF MU a FN Brno, pracoviště Bohunice
www.fnbrno.cz
e-mail: jksirc@fnbrno.cz

Doručeno do redakce: 5. 7. 2006

Beran J, Havlík J, Vonka V. Očkování. Minulost, přítomnost, budoucnost. Praha: Galén 2005. 348 stran. ISBN 80-7262-361-3.

Když se hodnotí přínos biomedicínského výzkumu pro zdraví lidské populace, na prvním místě se uvádí vakcinace. Zdůrazňuje se především specifická prevence epidemiologicky závažných infekčních chorob a dokazuje se, jak výrazně jejich výskyt ve

vakcinovaných skupinách poklesl. Oceňovány jsou i možnosti vakcinace terapeutické, např. u chronických infekčních procesů. S nadějami jsou sledovány snahy o využití vakcín k prevenci, a především léčbě maligních chorob. Očekávání je cítit i v ob-

lastech autoimunitních a alergických chorob, ale také např. při regulaci plodnosti.

Vznikla svěbytná disciplína vakcinologie, která se opírá o moderní poznatky a technologické možnosti mikrobiologie, imunologie, molekuly

lární biologie a genetiky při vývoji a přípravě nových očkovacích látek. V ní, snad výrazněji než v jiných oborech, je translace poznatků laboratorního a experimentálního výzkumu do medicínské praxe imperativní. Je to disciplína, bez níž se už neobejdou pediatrii, internisté, infekcionisté, onkologové. Dotýká se i široké laické veřejnosti: neporozumění principu vakcinace, odmítání ochranného očkování, neprovázelo jen její začátky v Jennerově době, setkáváme se s ním, často v rafinovanější formě, i dnes.

Kniha je rozčleněna do 3 oddílů. První je nazván *Minulost – historie některých infekčních nemocí a vývoj vakcín proti nim*. Prof. Havlík vrací čtenáře do doby „lovců mikrobů“, do „zlatého věku mikrobiologie“, aby ukázal, jaký je dnešní stav výskytu pravých neštovic, tuberkulózy, vztekliny, záškrtu, černého kašle, břišního tyfu, dětské obrny, spalniček, zarděnek, virových hepatitid, pneumokokových, hemofilových, meningokokových infekcí, klíšťové meningoencefalitidy, chřipky, planých neštovic, ale také antraxu, cholery, moru, žluté zimnice a japonské encefalitidy. Instruktivní obrázky typické klinické symptomatologie chorob, impresivní jednoduché grafy dokumentující, jak se nebezpečné infekční nemoci v důsledku vakcinace z lidské populace vytrácejí, globální pohled na vztahy mikrob – člověk, a v neposlední řadě jednotné členění všech kapitol dodávají tomuto oddílu mimořádnou přitažlivost pro čtenáře.

Druhý oddíl má v nadpisu *Současnost – vakcíny používané v běžné praxi*. Prof. Beran nejdříve prezentuje oblasti, priority a cíle v očkování prosazované Světovou zdravotnickou or-

ganizací. V další kapitole je věnována velká pozornost „mylným názorům na očkování“, které jsou zřetelně a jednoznačně odmítnuty. Kapitola *Základy imunologie ve vakcinologii* by měla čtenáři zrekapitulovat poznatky o struktuře a funkci imunitního systému, které jsou pro vakcinaci bezpodmínečně nutné a které jsou uváděny v učebnicích imunologie detailněji. Kapitola *Očkování a jeho vliv na imunitní systém* se zabývá především dynamikou tvorby protilátek. Doporučoval bych, aby v příštím vydání byla pozornost obrácena také k zásadnímu fenoménu vakcinace, tj. navození, udržení a podstatě imunologické paměti. Následují kapitoly o složení očkovacích látek, o imunologických adjuvancích, dále rozebírající typy a druhy očkovacích látek, zásady správné imunizace a správné očkovací techniky, nežádoucí reakce po očkování. Zejména lékaři v praxi ocení kapitolu o očkovacím kalendáři platném v České republice, o očkování v ordinaci praktického lékaře pro dospělé, o očkování při cestách do zahraničí a o očkování atopiků a osob s podlomenou imunitou. Na komplexnost problematiky zavádění vakcín do praxe ukazují kapitoly o klinickém hodnocení a jeho výsledcích. Kapitola *Současné trendy ve vakcinologii* je částečně úvodem do posledního oddílu knihy.

Prof. Vonka jsou spolu s MUDr. Němečkovou autory oddílu, který je nazván *Budoucnost – vakcíny nové generace*. Tak, jak se poutavě díval prof. Havlík do minulosti, tak ukazuje se zanícením prof. Vonka horizonty, které se pro obor vakcinologie rýsují. Čtenář je postupně vtahován do světa bu-

něk, molekul, genetického inženýrství, přesvědčuje se, že selektivní podpora imunitní reaktivity je prospěšná nejen u infekčních, ale i neinfekčních chorob, že se nabízejí vakcíny nové generace, včetně tzv. DNA-vakcín, že byla poznána nová adjuvancia, která jsou schopna zvláštními způsoby modifikovat imunitní odpověď, že lze metodikami genetického inženýrství připravit imunogenní rekombinantní viry a bakterie, ale také modifikovat rostliny, které jsou součástí naší potravy tak, aby obsahovaly antigeny schopné perorální imunizace. V tomto oddílu jsou kapitoly DNA-vakcíny, syntetické vakcíny, vakcíny z nádorových buněk, vakcíny z dendritických buněk, rostlinné vakcíny. Kritické hodnocení publikovaných prací a vlastní zkušenosti s vakcínami nové generace je pro čtenáře působivé.

Přehledná tabulka vakcín, které jsou používány v humánní i veterinární medicíně, krátký slovníček neobvyklých termínů, přehled užívaných zkratek a seznam zásadní použité literatury možnosti využití knihy zvyšují.

Tuto knihu doporučuji imunologům, mikrobiologům, epidemiologům a lékařům, kteří očkování zajišťují. Bude pro ně nepostradatelným skvostem. Jsem však přesvědčen, že uchvátí nejen je, ale i jiné specialisty v medicíně a biologii.

prof. MUDr. Jindřich Lokaj, DrSc.
Ústav klinické imunologie a alergologie
LF MU a FN u sv. Anny, Brno
www.fnusa.cz
e-mail: jindrich.lokaj@fnusa.cz

Doručeno do redakce: 2. 8. 2006

Kršek M, Hána V et al. Cushingův syndrom. Praha: Galén 2006. 144 stran. ISBN 80-7262-399-0.

Monografie autorů III. interní kliniky 1. lékařské fakulty UK a Všeobecná fakultní nemocnice v Praze, věnovaná

profesoru Josefu Markovi, shrnuje současné poznatky o Cushingově syndromu. Autoři se opírají o dlouho-

leté zkušenosti tohoto ústavu s problematikou Cushingova syndromu jak v oblasti klinické, tak vědecké.

Publikace obsahuje v přehledné úvodní části základní poznatky o anatomii a fyziologii kůry nadledvin, steroidogeneze a biologických účincích kortizolu. Další kapitoly jsou věnovány kromě definice a zajímavých historických poznámek postupně a velmi přehledně etiologii, klinickému obrazu, diagnostice a diferenciální diagnostice včetně zobrazovacích metod (v této části ve spolupráci se spoluautory z radiodiagnostického oddělení Nemocnice Na Homolce) a terapii Cushingova syndromu. V části věnované diagnostice a diferenciální diagnostice jsou mimo jiného podrobně popsány laboratorní metody

včetně dynamických testů a možná úskalí při jejich interpretaci. V kapitole o léčbě Cushingova syndromu se autoři zabývají jednak indikacemi k chirurgické a radiační léčbě včetně možných komplikací této terapie, ale i endokrinologickou medikamentózní léčbou. Poslední část je věnována některým specifickým situacím, jako jsou pseudocushingoidní stavy, Cushingův syndrom v dětství a v graviditě, periodický nebo subklinický Cushingův syndrom, včetně doporučení terapie u těchto stavů.

Text monografie je velmi přehledný, doplněný řadou schémat a tabulek. Obsahuje nejen řadu nových po-

znatků, ale především praktické údaje z oblasti diagnostiky i terapie Cushingova syndromu. Lze ji doporučit nejen endokrinologům a internistům, ale i praktickým lékařům, diabetologům a obezitologům a dalším specialistům, do jejichž oborů může Cushingův syndrom svými různými typy zasahovat.

MUDr. Věra Olšovská
II. interní klinika LF MU
a FN u sv. Anny, Brno
www.fnusa.cz
e-mail: vera.olsovska@fnusa.cz

Doručeno do redakce: 18. 8. 2006

Višňa P, Hart R et al. **Chrupavka kolena.** Praha: Maxdorf 2006. 205 stran. ISBN 80-7345-084-4.

Publikace má 205 stran textu včetně obsahu a rejstříku, řadu černobílých schémat, dobře čitelných reprodukcí RTG snímků a přehledných tabulek.

Kniha je členěna do 10 kapitol. V úvodu je přehledně popsána chrupavka jako tkáňová struktura, její složení a vývojové regresivní změny. Další navazující kapitola se věnuje chondrálním lézím, zejména jejich klasifikaci a vyšetřovacím metodám. Dělí a dále podrobně popisuje léze na 2 základní skupiny – degenerativní a traumatické. V následující kapitole jsou pak podrobně popsány léze osteochondrální z hlediska jejich etiologie, průběhu a prognózy.

Tato úvodní (teoretická) část knihy vychází ze soudobých moderních pohledů na chrupavku jako tkáň při využití nových diagnostických a laboratorních výzkumných postupů.

Další část publikace je věnována terapeutickým možnostem ošetření chondrálních a osteochondrálních defektů z hlediska soudobé medicíny. Zmiňuje možnosti konzervativní terapie a dále popisuje vývoj jednotlivých operačních metod až po zcela

moderní metodu transplantace kultivovaných autologních chondrocytů.

V další části publikace jsou kapitoly, které se věnují podrobně některým lokalitám (onemocnění patelofemorálního kloubu), od popisu jejich fyziologie, kinematiky, patologických změn, diagnostiky a terapie, a na druhé straně kapitoly popisující obecné patologické situace (osové deformity, gonartrózu). Rovněž zde je přehledně a systematicky probrána patologická situace, od popisu normy, patofyziologie a etiologie onemocnění, přes diagnostiku až možnostem terapie. Rozsáhle jsou diskutována dříve používaná i současné léčebné a zejména operační metody.

Poněkud vytrženě je uvedena kapitola věnující se zlomeninám v oblasti kolenního kloubu, i když je samozřejmě pravdou, že poškození chrupavky, a zejména její kongruence je rozhodující pro další osud poraněného kolena.

Velmi užitečná je poslední kapitola, která uvádí přehledně používané skórovací systémy pro hodnocení funkce a postižení kolena.

K úplné kompletnosti postrádám alespoň stručnou zmínku nebo kapi-

tolu o revmatickém postižení chrupavky (při RA a ostatních autoimunitních chorobách). Mírně kosmeticky „rušivé“ jsou zejména v obecných kapitolách některé RTG-snímky, které zobrazují jiné klouby než kolenní, i když jsou uvedeny patrně v kontextu.

Závěrem mohu konstatovat, že jde o zdařilou a přehlednou publikaci, která shrnuje současné poznatky o většině patologických situací postižujících chrupavku kolenního kloubu, popisuje diagnostické algoritmy a léčebné postupy, včetně moderních sofistikovaných postupů. Publikace je doplněna velmi rozsáhlým seznamem citovaných pramenů v každé kapitole, resp. podkapitole. Domnívám se, že tato publikace najde své místo v lékařské knihovně ortopedů, traumatologů i rehabilitačních lékařů, kteří ocení zejména její kompaktnost a možnost operativního využití.

doc. MUDr. Martin Krbec, CSc.
Ortopedická klinika LF MU a FN Brno,
pracoviště Bobunice
www.fnbrno.cz
e-mail: mkrbec@fnbrno.cz

Doručeno do redakce: 18. 8. 2006

Macela A et al. Infekční choroby a intracelulární parazitismus bakterií. Praha: Grada Publishing 2006, 215 stran. ISBN 80-247-0664-4.

Intracelulární bakterie jsou různorodou skupinou mikroorganismů vyvolávajících velmi závažné infekce, proti kterým jsou naše současné možnosti jen omezené. Příčinou tohoto stavu je naše zatím nedokonalé poznání molekulární podstaty parazitických vztahů těchto bakterií na straně jedné, a dosud omezené znalosti spektra indukovaných obranných mechanismů hostitele, regulace a exprese buněčných funkcí vedoucích k protektivní odpovědi na straně druhé. Bakteriální infekce je velice složitý proces, na kterém se podílí faktory mikro- i makroorganismu. Výsledkem střetu hostitelských a bakteriálních molekulárních systémů obrany je poškození buněk a tkání hostitelského organismu, které může být způsobeno jak agresivním účinkem bakteriálních molekulárních složek, tak neadekvátní obrannou re-

akcí hostitele. Molekulární podstata působení intracelulárních bakterií na makroorganismus je zatím mnohem méně prozkoumána, než je tomu u extracelulárních bakterií, přesto lze předpokládat, že tyto vztahy jsou ještě mnohem komplexnější a složitější.

Kniha je členěna do části obecné a speciální. V obecné části jsou detailně popsány všechny fáze interakcí intracelulárních bakterií a hostitelských buněk, které vedou k infekčnímu onemocnění. V části speciální jsou kapitoly věnované intracelulárním bakteriím významným pro humánní i veterinární medicínu – *Brucella melitensis*, *Francisella tularensis*, *Legionella pneumophila*, *Listeria monocytogenes*, *Mycobacterium tuberculosis* a *Salmonella enterica*. Každá kapitola je doplněna bohatým seznamem literatury. Text je doplněn řadou schematických obrázků, které zobrazují sou-

časné znalosti o složení a vzhledu řady buněčných struktur. Pečlivě je zpracován rejstřík a seznam použitých zkratk.

Kniha přináší souhrn dosavadních poznatků o velmi komplikovaných vztazích mezi intracelulárními bakteriemi a hostitelským organismem. Jde o vysoce specializovanou problematiku, proto lze předpokládat, že v ní najdou řadu poznatků především mikrobiologové, imunologové, biologové a lékaři na infekčních a interních odděleních, kterým lze publikaci vřele doporučit.

doc. MUDr. Petr Husa, CSc.
Klinika infekčních chorob LF MU
a FN Brno, pracoviště Bohunice
www.fnbrno.cz
e-mail: phusa@fnbrno.cz

Doručeno do redakce: 8. 8. 2006

Maugham RJ, Burke LM (eds). Výživa ve sportu. Příručka pro sportovní medicínu. Praha: Galén 2006. 311 stran. ISBN 80-7262-318-4.

Nakladatelství Galén vydává zajímavou knížku Výživa ve sportu. Jedná se o jedinečnou příručku, věnovanou sportovní medicíně se zaměřením na výživu v individuálních a kolektivních sportech. V textu jsou podrobně probírány všechny aspekty výživy vztahující se ke sportu včetně věku, pohlaví, soutěže a tréninku. Tato kniha je obsahově rozdělena do tří částí.

První se zabývá problematikou výživy, vztahující se k tréninku s cílem připravit sportovce tak, aby absolvovali tréninkovou jednotku v optimální formě. Tato část se také zabývá obecně zátěží z energetického hlediska a speciální strategií příjmu potravy a tekutin před, během a po tréninku. Druhá část věnovaná výživě

při soutěžích se zabývá vlivy stravy, které mohou vést k únavě nebo snižovat výkon při sportovní činnosti.

V závěrečné, třetí části je řešena praktická stránka výživy sportovců a zaměřuje se na způsoby, jak lze nejnovější vědecké poznatky převést do způsobu stravování a sestavení jídelníčků. Můžeme zde nalézt i velmi aktuální témata současného sportu – užívání potravinových doplňků výživy k optimalizaci výkonu, jsou zde popsány doporučené postupy stravování a pitný režim ve specifických podmínkách prostředí, v extrémním horku, při aklimatizaci. Kniha se zabývá i specifickými nutričními potřebami vegetariánů, dospívajících sportovců a diabetiků.

Odborný obsah publikace je obohacen o komentáře textu jinými odborníky a kazuistikami na konci každé kapitoly. O tuto příručku budou mít jistě velký zájem dietologové, sportovní lékaři, trenéři sportovců i erudovaní sportovci.

prim. MUDr. Pavel Homolka
krajský odborník pro obor
tělovýchovné lékařství
Klinika funkční diagnostiky a rehabilitace
LF MU a FN u sv. Anny
www.fnusa.cz
e-mail: pavel.homolka@fnusa.cz

Doručeno do redakce: 3. 7. 2006

Bartůněk P et al. Lymeská borelióza. 3. doplněné a přepracované vydání. Praha: Grada Publishing 2006, 123 stran. ISBN 80-247-1543-0.

Lymeská borelióza (LB) patří mezi onemocnění s poměrně krátkou historií, ale s mimořádným významem. V podmínkách České republiky jde o onemocnění velmi časté, což souvisí s mimořádně častým pobytem našich občanů v přírodních (louky, lesy) či městských lokalitách (zahrady, parky) ve kterých často žijí klíšťata, která představují rezervoár i vektor infekce. Promořenost klíšťat boreliemi kolísá v různých oblastech České republiky mezi 2 a 22 %. Klinické projevy LB jsou velmi rozmanité a průkaz protilátek proti boreliím v naší populaci je velmi častý, a to zejména mezi staršími lidmi. To s sebou přináší řadu diferenciálně diagnostických problémů, a proto je často velmi obtížné rozhodnout, zda jsou potíže pacientů projevem LB, nebo je etiologie obtíží jiná a pozitivita protilátek je náhodným nálezem bez klinického významu. Péče o pacienty s LB je proto často multioborovým problémem, na jehož řešení se podílejí praktičtí lékaři, infekto-

logové, neurologové, revmatologové, kardiologové, dermatologové i jiní specialisté.

Kolektiv našich předních odborníků aktualizoval, rozšířil a plně přepracoval již 3. vydání této mimořádně úspěšné knihy, která byla poprvé vydána v roce 1996. Za uplynulých 10 let došlo k značnému pokroku především v diagnostice tohoto velmi rozšířeného onemocnění. Kniha Lymeská borelióza je sice rozsahem malá, ale přesto v ní lze nalézt takové množství informací o diagnostice a léčbě LB, které je dostatečné pro praktické lékaře i specialisty. LB je onemocněním, které zasahuje do různých oblastí medicíny, je proto dobře, že se v autorském kolektivu objevují specialisté s různých lékařských oborů, kteří se s uvedeným onemocněním setkávají ve své běžné praxi. Tím je dán komplexní pohled na toto onemocnění. Přesto je kniha napsána velmi srozumitelně a výstižně a v jednotném duchu. Text je doplněn řadou tabulek, grafů, fotogra-

fií z elektronové mikroskopie i barevných vyobrazení nejtypičtějších klinických projevů onemocnění na kůži, které přispívají k názornosti a dobré orientaci v knize. Pečlivě je zpracován i seznam použité literatury, rejstřík, seznam zkratk a historické přehledy zásadních mezníků v historii poznání tohoto onemocnění ve světě i v naší republice. Tím vznikla publikace, která se velmi dobře čte, ve které se dobře orientuje a lze nalézt odpověď na řadu praktických otázek spojené s diagnostikou a léčbou tohoto běžného a často velmi závažného onemocnění. Monografii lze proto doporučit skutečně všem lékařům, bez ohledu na jejich hlavní odborné zaměření.

*doc. MUDr. Petr Husa, CSc.
Klinika infekčních chorob LF MU
a FN Brno, pracoviště Bohunice
www.fnbrno.cz
e-mail: phusa@fnbrno.cz*

Doručeno do redakce: 8. 8. 2006

Lukáš K et al. Gastroenterologie a hepatologie pro zdravotní sestry. Praha: Grada Publishing 2006. 288 stran. ISBN 80-247-1283-0.

Rozvoj nových poznatků v diagnostice a terapii v oboru gastroenterologie a hepatologie je nepochybný.

Zvládnutí nových postupů, tj. často technicky velice náročných metod, využitelných v diagnostice i v terapii, není v současné době záležitostí pouze lékařů provádějících výkon, ale nepochybně významnou roli hraje i úroveň asistence sesterského personálu. Proto je jeho odpovídající vzdělávání v oboru gastroenterologie a hepatologie fundamentálním požadavkem. Od poslední brněnské publikace podobného zaměření, ja-

ko má publikace prim. MUDr. K. Lukáše a kolektivu, uplynulo prakticky 15 let a v současné době nebyla proto na našem knižním trhu recentní publikace, která by přinesla nové, aktuální informace v oboru.

Monografie je pojata široce, místy se mohou zdát překládané informace až příliš detailní, hodně prostoru je věnováno popisu jednotlivých chorob, jejich klinické diagnostice a terapii, což ovšem umožní všem, kteří se chtějí v oboru vzdělat nad rámec základních znalostí, tento požadavek naplnit.

Monografie je kompaktním dílem, které dosud v oblasti specializačního vzdělávání pro zdravotní sestry pracující v oboru gastroenterologie a hepatologie u nás chybělo, a tak se toto dílo nepochybně zaslouží o další zvýšení úrovně středních zdravotnických pracovníků.

*prof. MUDr. Petr Dítě, DrSc.
Interní gastroenterologická klinika
LF MU a FN Brno, pracoviště Bohunice
www.fnbrno.cz
e-mail: pdite@fnbrno.cz*

Doručeno do redakce: 11. 8. 2006